

BRANCHEVEJLEDNING RENGØRING I SÆRLIGT FORURENEDE LOKALITETER

Branchevejledning

Rengøring i særligt forurenede lokaliteter

Layout: fru nielsens tegnestue

Tryk: Greftha Tryk

Oplag: 2.125 ekspl.

Februar 2018

ISBN 978-87-970051-1-8

FORORD

Branchearbejdsmiljøudvalget for Service – Turisme, som er en del af Branchefællesskabet (BFA) for Transport, Service, Turisme, og Jord til Bord har i samarbejde med branchens parter udarbejdet denne vejledning med fokus på forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer og arbejdsmiljøforhold i særligt forurenede lokaliteter, hvor der stilles særlige krav i forbindelse med rengøring.

Særligt forurenede lokaler forstås i denne sammenhæng som;

- ➔ lokaler hvor der som følge af særlige forhold er så stærkt tilsmudset, at almindelig rengøring ikke kan anvendes
- ➔ lokaler hvor der har været dødfundne og som har ligget igennem længere tid
- ➔ lokaler der er forurenede af kloakvand fx. efter skybrud
- ➔ lokaler med forekomst af skimmelsvamp
- ➔ lokaler forurenede med PCB støv og asbest støv
- ➔ lokaler hvor anden forurening har fundet sted.

Vejledningen er målrettet virksomheden og dens arbejdsmiljøorganisation i rengøringsbranchen som udfører særlig rengøring på nævnte steder eller under særlige forhold. Vejledningen kan også anvendes af den enkelte medarbejder.

Arbejdstilsynet har haft BFA-vejledningen til gennemsyn og finder, at det indhold, herunder tekst og billeder, der knytter sig til arbejdsmiljøforhold, opfylder de krav der følger af arbejdsmiljølovgivningen. Arbejdstilsynet har alene vurderet vejledningen som den foreligger og gør opmærksom på, at der kan være arbejdsmiljøproblemstillinger og -krav, der ikke er behandlet i vejledningen. Arbejdstilsynet har gennemgået vejledningen i overensstemmelse med regler og praksis pr. januar 2018.

INDHOLD

DEL 1

- 6 INDEN ARBEJDET PÅBEGYNDES
- 8 RISIKOVURDERING AF ARBEJDSOPGAVEN
- 10 INSTRUKTION OG UDFØRELSE
- 11 PERSONLIG HYGIEJNE
- 12 SÆRLIGE RISICI
- 13 FAREMÆRKET MIDLER
- 14 VÆRNEMIDLER
- 16 ARBEJDSPLADSBRUGSANVISNING
- 17 SUBSTITUTIONSPRINCIPPET

DEL 2

- 19 DESINFEKTION
- 21 SKIMMELSVAMPE
- 23 KLOAK OG EKSKREMENTER
- 26 SOCIAL RYDNING / SKADESERVICE
- 28 PCB-RENGØRING
- 31 AFFALD
- 32 RENGØRING EFTER BRAND
- 34 ARBEJDE MED RENGØRING OG ASBEST
- 36 ARBEJDSPLADSVURDERING OG KEMISKE APV
- 37 ARBEJDSPLAN VED RENGØRINGSARBEJDE MED ASBESTHOLDIGE MATERIALER
- 38 PERSONLIGE VÆRNEMIDLER
- 39 LÆS MERE

DEL 1

INDEN ARBEJDET PÅBEGYNDES

I særlige forurenede lokaler er det vigtigt, at opgaven er grundigt forberedt, og at alle risici for medarbejderen er forebygget. Dette kan gøres ved at lave en risikovurdering og en arbejdsplan for det arbejde der skal udføres. Inddrag jeres APV i arbejdet, herunder den kemiske APV hvor der er risiko for farlige kemiske stoffer og tilsvarende en biologisk APV ved risiko for udsættelse for biologiske agenser.

Det er arbejdsgiveren der har ansvar for, at der foregår et effektivt tilsyn og at arbejdet udføres fuldt forsvarligt, og uden at man kommer til skade eller bliver syg. Der bør ligeledes sikres, at der er mulighed for at tilkalde hjælp, hvis der sker noget uforudset eller der er tvivlsspørgsmål.

Baseret på viden og erfaring er det vigtigt, at opgaven forberedes på en grundig og forsvarlig måde, samt at alle kendte risici ved arbejdets udførelse gennemgås sammen med det team der skal udføre opgaven med henblik på at reducere risici.

Sørg for at sikre erfaringer fra tidligere arbejdsopgaver nedfældes og anvendes i det forebyggende arbejde som en form for huskeseddel eller tjekliste der skal gennemgås inden arbejdets iværksættelse.

For at forebygge at medarbejderen udsættes for skadelige påvirkninger, skal arbejdsgiveren sikre;

- ✔ At medarbejderen ikke udsættes for skadelige påvirkninger
- ✔ At medarbejderen får en grundig instruktion i arbejdet
- ✔ At medarbejderen benytter korrekte og sikre arbejdsmetoder
- ✔ At medarbejderen benytter egnet sikkerhedsudstyr herunder;
  - Handsker
  - Beskyttelsesdragt
  - Åndedrætsværn
  - Sikkerhedsbriller
- ✔ At ansatte der udsættes for psykiske faktorer ved dødfundne og lignende, herunder får psykisk førstehjælp og debriefing¹
- ✔ At velfærdsforholdene er i overensstemmelse med lovgivningen, så omklædning kan finde sted, og at gældende hygiejneregler overholdes
- ✔ At det er aftalt, hvilke materialer/remedier der skal rengøres med
- ✔ At medarbejderen ved, hvordan affaldshåndtering og bortskaffelse skal foregå

* Debriefing; samtale hvor en eller flere personer fortæller om ubehagelige oplevelser, de har været igennem for at undgå psykiske mén. Dette er ikke et lovkrav, men det kan være hensigtsmæssigt at tilbyde medarbejdere der har været udsat for særligt voldsomme oplevelser.

Inddrag jeres APV i arbejdet, herunder den kemiske APV hvor der er risiko for farlige kemiske stoffer og tilsvarende en biologisk APV ved risiko for udsættelse for biologiske agenser.

Medarbejderne skal orienteres om de særlige forhold, de kan blive udsat for og instrueres i sikker udførelse af arbejdet

- ✓ Hvilke særlige foranstaltninger der skal iværksættes for at imødegå gener eller risici for den der udfører arbejdet. Her er både tale om risici for udsættelse af farlige stoffer, forurenet materiale, mikrobiologiske stoffer, voldsomme lugtgener, ligesom psykiske belastninger mv.
- ✓ Arbejdsgiveren skal forholde sig til forhold hos den enkelte medarbejder der skal tages hensyn til.

OPLYSNINGER FRA KUNDEN

Arbejdsgiveren har ansvar for at indhente oplysninger fra kunden om forhold som har betydning for de ansattes sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen og relevante oplysninger som skal indgå i udarbejdelsen af evt. risikovurderingen.

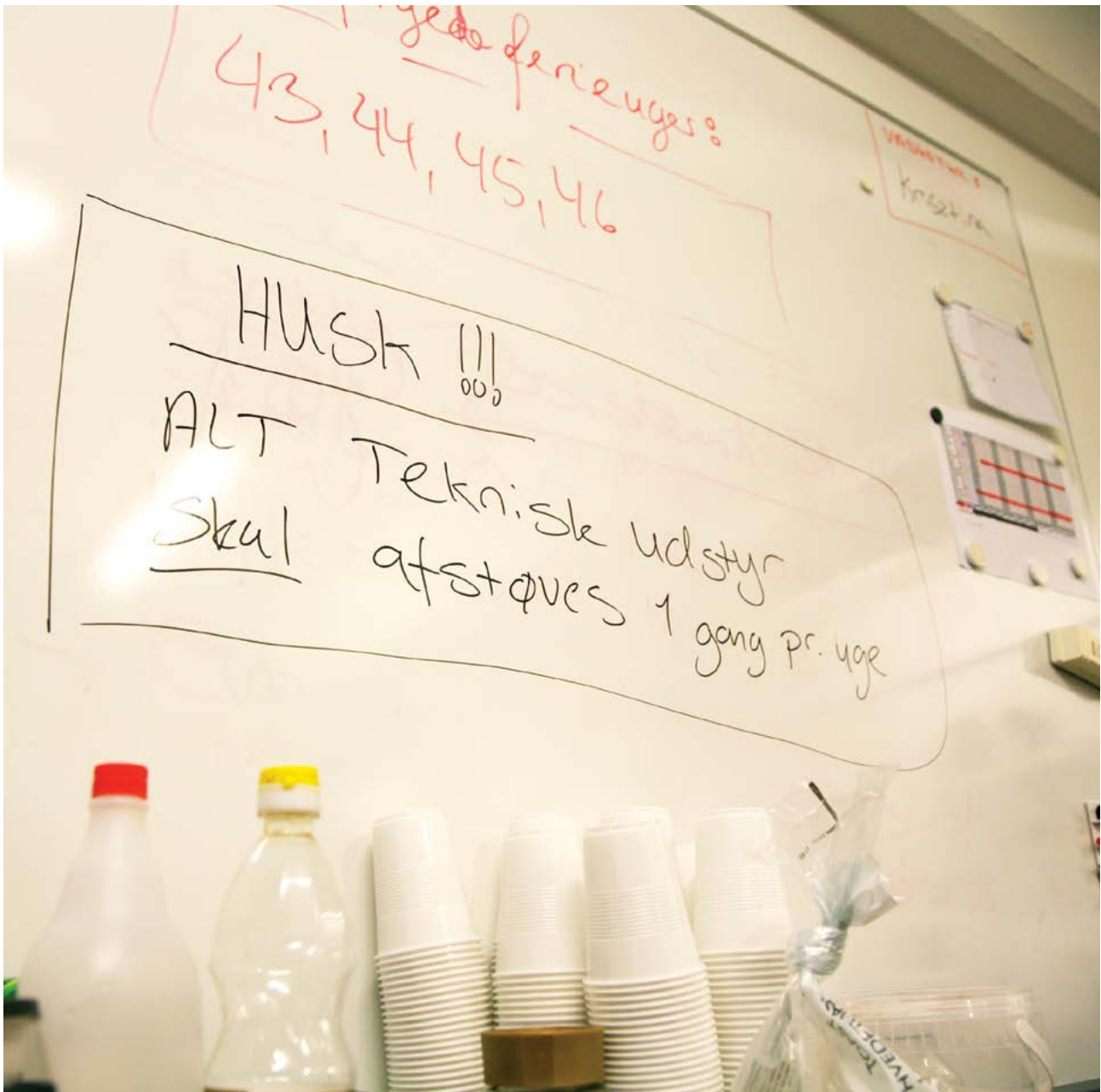
Risikovurderingen skal gennemgås med den eller de medarbejdere der skal udføre opgaven.

RISIKOVURDERING AF ARBEJDSOPGAVEN

En risikovurdering er en struktureret gennemgang af en arbejdsopgave. Målet er at identificere, hvilke uønskede påvirkninger der kan opstå samt af hvilke årsager og med hvilke konsekvenser.

Risikovurderingen er et redskab der skal hjælpe med at finde ud af, hvad der skal gøres for at sikre medarbejderne ikke kommer til skade eller bliver syge.

EKSEMPEL PÅ RISIKOVURDERING

Type opgaver: fx rengøring efter brand

	Hvilke risici?	Sandsynlighed	Forebyggende handlinger	Bemærkninger
	Beskriv hvert enkelt	Meget stor, stor, mellem, lille eller meget lille	Værnemidler, særlige opmærksomhedspunkter	Fx. der mangler oplysninger
Fysiske forhold: fx arbejdslokalet, omgivelserne, glatte gulve, støj, indeklime, belysning				
Ergonomiske forhold: fx tunge løft, arbejdsstillinger				
Kemiske forhold: fx hvilke stoffer kan man møde, hvad indeholder de, i hvilke mængder, hvordan skal de håndteres				
Biologiske forhold: fx bakterier, virus, svampe, skadedyr				
Ulykkerisici: fx fra maskiner, værktøj, færdsel, brand, eksplosion				

INSTRUKTION OG UDFØRELSE

Det er arbejdsgiverens ansvar at sikre, at medarbejdere er grundigt instrueret i opgavens udførelse og evt. har gennemgået specialundervisning i særlige forhold. Der findes bl.a. AMU kurser i forskellige elementer af specialrengøring og hygiejne.

Selve instruktionen

Arbejdsgiveren har ansvar for at instruere medarbejderne om risici, og hvordan de undgås, men også i generelle arbejdsforhold såsom fx.:

- ✔ Arbejdsmetoder
- ✔ Håndtering af kemikalier/rengøringsmidler
- ✔ Brug af tekniske hjælpemidler
- ✔ Udluftning/mekanisk ventilation
- ✔ Anvendelse af personlige værnemidler
- ✔ Bortskaffelse og håndtering af affald

Nedenfor er listet en række af forhold der skal informeres om, inden arbejdet iværksættes:

TYPEN AF ARBEJDE DER SKAL UDFØRES

Arbejdsgiveren skal informere om indholdet af selve opgaven – hvad handler opgaven om; desinfektion, bortskaffelse af inventar, bortskaffelse af medicinrester, bortskaffelse af særlig farligt affald (fx. PCB, skimmelsvamp), særlige rengøringsmetoder, rengøring af rum, inventar og lign. med særlig risici.

SÆRLIGE RISICI DER ER FORBUNDET MED ARBEJDET

Arbejdsgiveren skal informere om de særlige risici der er forbundet med opgaven herunder; lokalernes tilstand, særlig belastende forhold, såsom eksempelvis dødfundne, risiko for mikrobiel aktivitet, risiko for særlige infektionsfare (duelort, ekskrementer), risiko for smittefare fra kanyler, luftforurening, kloakvand, risiko for biologiske fare (skimmelsvamp), risiko for kemisk fare (PCB, asbest mv.) risiko for ulykker (fald, løfteskader mv.)

PERSONLIGE VÆRNEMIDLER

Arbejdsgiver har ansvar for at der stilles de nødvendige værnemidler til rådighed, at værnemidler lever op til de krav der er i forbindelse med opgaven, samt at de bliver rengjort og efterset. Medarbejderne skal instrueres i korrekt anvendelse af personlige værnemidler til de konkrete forhold.

BORTSKAFFELSE AF AFFALD

Ved særlige regler og retningslinjer for opbevaring og bortskaffelse af affald, er det vigtigt at der benyttes tekniske hjælpemidler der muliggør korrekt bortskaffelse, det gælder fx. affaldsbøtter, affaldsspande og affaldssække. Det skal ligeledes sikres, at den korrekte faremærkning anvendes. De nødvendige sikkerhedsdatablade skal være til stede på arbejdspladsen.

PERSONLIG HYGIEJNE

Der må under ingen omstændigheder spises, ryges eller drikkes i forbindelse med arbejde i de lokaler, der er omhandlet af denne pjece.

De ansatte skal være instrueret i eventuelle spise- og rygeforbud under arbejdet samt instrueret i sikring af god hygiejne, især før spisepauser og før og efter toiletbesøg.

Inden der holdes pauser skal man tage alle værnemidler af også eventuel overtræksdragt. Inden der ryges eller spises, skal man vaske hænder og ansigt grundigt.

Efter arbejdstids ophør sendes personlige værnemidler til desinficering og overtræksdragt bortskaffes sammen med andet affald fra rengøringsopgaven.

Den ansatte bør gå i bad efter arbejdets eller arbejdsdagens afslutning, eventuelt på virksomhedens hjemadresse eller andet anvist sted.

SÆRLIGE RISICI

Ved rengøring i særlige lokaliteter skal der anvendes nødvendige og hensigtsmæssige tekniske hjælpemidler. Der skal støvsuges, hvor dette er muligt.

Der skal særligt fokuseres på skarpe genstande herunder kanyler og lignende. Erfaringer viser, at kanyler kan findes stukket ned i paneler, gardiner, sengetøj, tapet, tæpper eller ligge i ophobet affald eller på toiletter. Kanyler skal fjernes med særlig forsigtighed.

Findes kanylen med påsat sprøjte, fjernes kanylen ved at tage på sprøjten. Findes kanylen alene, fjernes denne med egnet teknisk hjælpemiddel fx. tang. Anvend altid kanyleboks til bortskaffelse.

Ved sammenskubning af større genstande med kost eller skraber, skal man altid skubbe fremad og til siden. Støvudvikling skal undgås.

Almindeligt affald samles i egnet emballage fx. kraftige plastikaffaldssække. Her kan også anvendes smeltesække, hvorved smitterisikoen nedsættes.

Såfremt der er inventar eller andet, der skal ryddes for restaurering eller bortskaffelse, skal man sikre sig, at der er hjælpemidler til rådighed herfor.

Vær opmærksom på bortskaffelsesregler for inficeret affald, medicinrester og kanyler.

Medicin kommes i medicin affaldsboks og afleveres på apoteket.

Kanyler skal som regel også afleveres på nærmeste apotek eller kommunens opsamlingsplads for kemikalieaffald. Husk at udfylde deklaration for affaldet inden afleveringen. Vær opmærksom på, at affaldsreglerne kan være forskellige fra kommune til kommune.

Da arbejdet kan indeholde særlige risikomomenter, såsom kanyler indstukket bag gardiner, i tapet eller andre steder, hvor disse ikke forventes, må rengøringsassistenten eller sanitøren være særlig opmærksomme herpå under arbejdet.

FAREMÆRKET MIDLER

En del af de rengøringsmidler der anvendes ved skadeservice efter brand er faremærkede. Faremærkningerne kan bl.a. være:

FARESYMBOLER

Fysiske farer

Brandfare

Eksplodingsfare

Brandnærende

Gasser
under tryk

Metalætsende

Sundhedsfarer

Akut giftighed
(farlig)

Ætsningsfare og
alvorlige øjenskader

Akut giftighed
(mindre farlige),
irritation,
allergi ved hudkontakt,
narkotisk virkning

Allergi ved indånding,
kræftfremkaldende,
mutagent, skader på
forplantningsevnen,
organskader ved
enkelt eller flere
påvirkninger, lunge-
skader ved indtagelse

Miljøfare

Miljøfare

VÆRNEMIDLER

GENERELT OM VÆRNEMIDLER – PAS PÅ DIG SELV

Nogle beskytter dig mod de kemikalier, man gør rent med – andre beskytter mod den forurening, du udsættes for

Normalt vil åndedrætsværn, øjenbeskyttelse, handsker og overtræksdragt være nødvendig ved arbejde i særligt forurenede lokaliteter. Brugen af værnemidler må dog afhænge af de konkrete forhold.

Er der i øvrigt særlige forhold der gør sig gældende, må arbejdsgiveren sørge for, at de nødvendige personlige værnemidler er til stede og anvendes efter hensigten.

Er der særlig risiko for smitte som følge af inficerede skarpe genstande fx. kanyler, bør der anvendes "stikfaste" sikkerhedshandsker og stikfast fodtøj.

Husk at læse mere på leverandørens doseringsanvisninger som skal overholdes for at undgå unødige gener.

Nogle beskytter dig mod de kemikalier, man gør rent med – andre beskytter mod den forurening, du udsættes for.

HANDSKER

Brug egnede engangshandsker. Det er vigtigt at sikre mod gennemtrængning af de forskellige stoffer og materialer. Handsker er lavet af forskelligt materiale fx. butylgummi, nitril, neopren, viton. Materialet er vigtigt i forhold til, hvad de skal beskytte mod. Spørg handskeleverandøren. Husk at være opmærksom på gennemtrængningstiden.

BESKYTTELSESDRAGT

Anvend kun engangsdragt, og bortskaf den sikkert efter arbejdets udførelse. Tilsudset arbejdstøj kan betyde risiko for utilsigtet hudkontakt og spredning af støv til andre.

SIKKERHEDSBRILLER

Hvor der er risiko for at få støv eller væsker i øjnene, anvendes sikkerhedsbriller.

SKRIDHÆMMENDE FODTØJ

Er der fare for glatte gulve, pga. af væskespild eller andet skal der anvendes skridhæmmende fodtøj. Anvendelse af sikkerhedsfodtøj kan også komme på tale hvor der fx er genstande på gulvet.

ÅNDEDRÆTSVÆRN

Åndedrætsværn er et personligt værnemiddel, der beskytter mod indånding af forurenede luft.

Det er arbejdsgiveren, der skal sikre at åndedrætsværn til enhver tid yder den tilsigtede beskyttelse og ikke medfører unødige gener. Åndedrætsværnet skal være egnet til at beskytte medarbejderen mod den konkrete påvirkning. Det skal desuden vælges under hensyn til de ergonomiske forhold og passe til brugeren, eventuelt efter tilpasning.

VELFÆRDSFORANSTALTNINGER

Det kan være nødvendigt med to adskilte omklædningsrum i umiddelbar nærhed af arbejdsstedet. Et til personlige værnemidler og et til dagligt tøj. For at undgå bakterier, vira, skadedyr osv. kommer med hjem i det private hjem er det vigtigt, at der ikke kan ske forurening fra arbejdsbeklædning til privat tøj.

Der skal desuden være adgang til håndvask og varmt og koldt rindende vand. I forbindelse med arbejdstidens ophør skal der være adgang til bruserum med bad.

SIKKERHEDSDATABLAD

Rengøringsmidler kan udgøre en fare for de personer der arbejder med dem. Derfor skal leverandører af produkter til rengøring udarbejde et sikkerhedsdatablad.

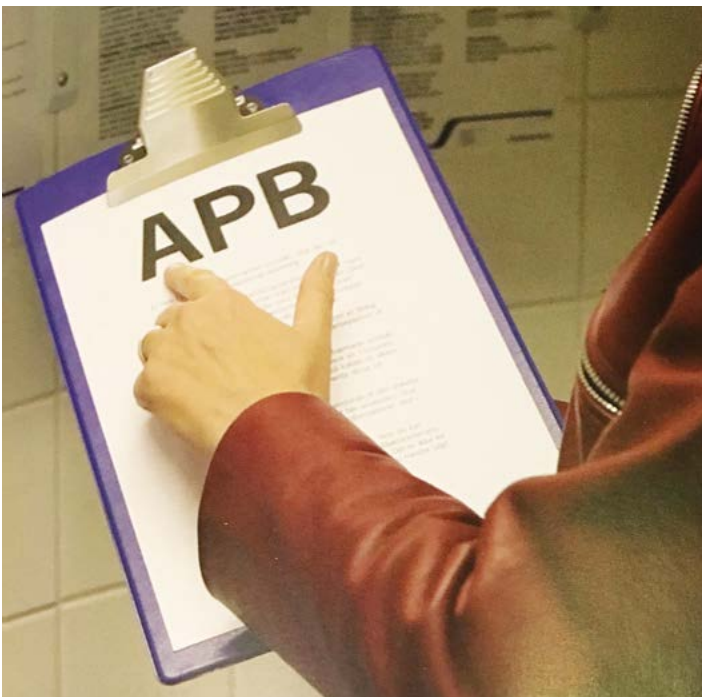
Arbejdsgiveren skal opbevare sikkerhedsdatabladet, så det er tilgængelig for de ansatte.

Sikkerhedsdatabladet skal indeholde en beskrivelse af korrekt anvendelse af rengøringsmidlet og hvilke forholdsregler der skal træffes under brug. Det er derfor vigtigt at kende indholdet af sikkerhedsdatabladet, inden midlet tages i anvendelse. Mange producenter har lagt deres sikkerhedsdatablad på nettet og ofte med supplerende produktinformation tilknyttet.

ARBEJDSPLADS- BRUGSANVISNING

Hvis et rengøringsprodukt er faremærket eller betragtes som farligt skal der udarbejdes en arbejdspladsbrugsanvisning indeholdende 14 punkter – en såkaldt APB. APB'en skal tage udgangspunkt i 14 forhold i sikkerhedsdatabladet, og den skal samtidig beskrive de lokale forhold og procedure.

Medarbejderen skal være instrueret i indholdet i APB'en, og APB'en skal opbevares tilgængeligt for medarbejderen. APB'en skal være ajourført.

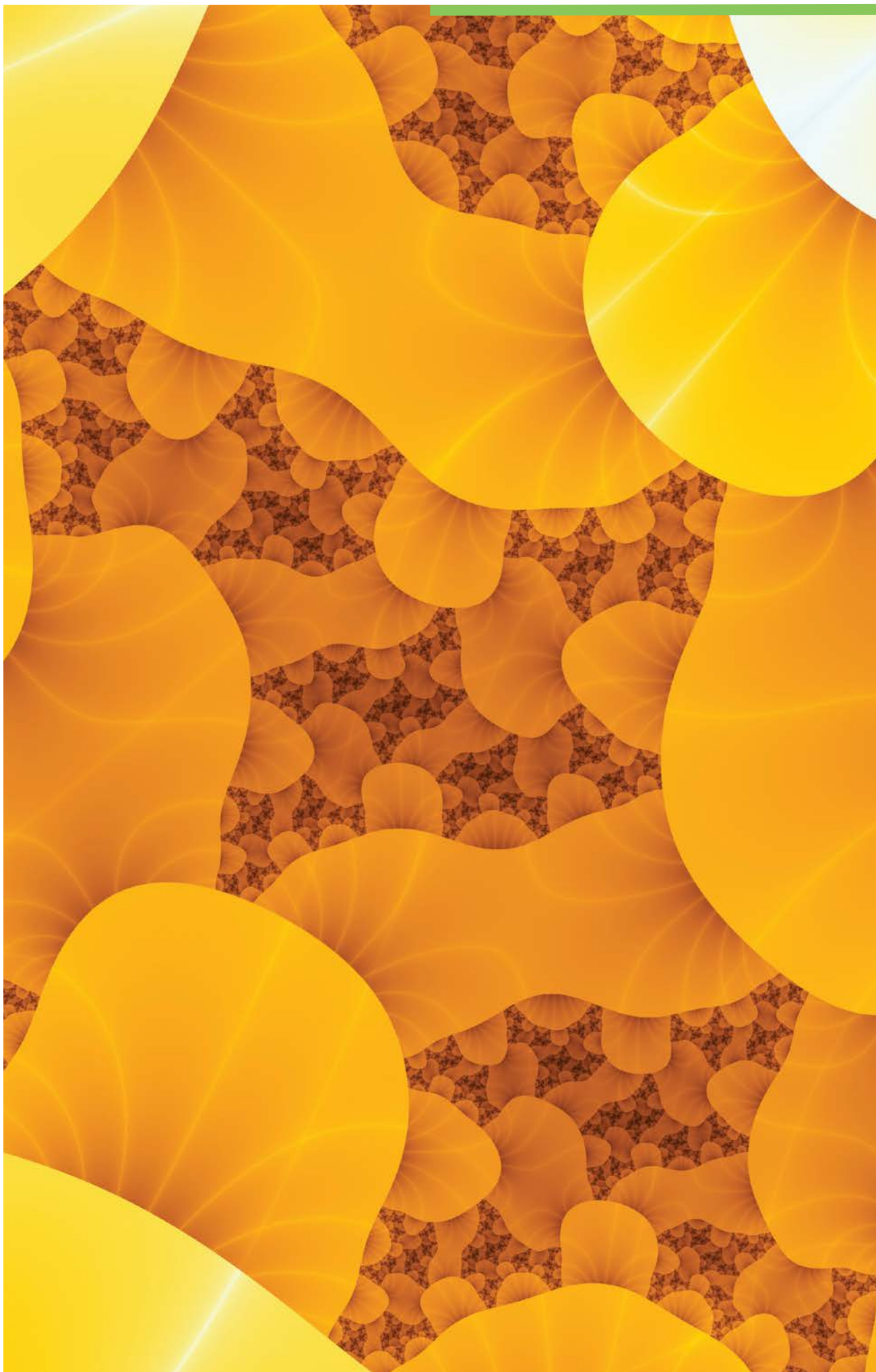
SUBSTITUTIONS- PRINCIPPET

Substitutionsprincippet betyder, at farlige eller generende stoffer/arbejdsmetoder/arbejdsproces skal erstattes med mindre farlige eller mindre generende stoffer, arbejdsmetoder eller arbejdsprocesser.

Når man fx har gennemgået de kemikalier, man arbejder med og tjekket sikkerhedsdatablade, mv. skal man altid gøre sig overvejelser, om der ikke findes et mindre farligt middel der kan anvendes til opgaven. Det samme gør sig gældende for arbejdsmetoder og arbejdsprocesser.

DEL 2

DESINFEKTION

Hvor der kan findes sundhedsskadelige mikroorganismer, bør der foretages en desinfektion inden arbejdet iværksættes. Normalt vil et bredspektret desinfektionsmiddel være hensigtsmæssigt.

Substitutionsprincippet indebærer, at der altid skal vælges desinfektionsmidler med mindste risiko for medarbejderne, hvorfor sprit i de fleste situationer skal foretrækkes fremfor klor til desinfektion af overflader og udstyr.

Arbejdsgiveren skal sammen med arbejdsmiljøorganisationen vurdere hvert enkelt rengøringsmiddel og den eventuelle risiko for påvirkning af medarbejderne.

De produkter der anvendes til kemisk desinfektion skal være godkendt af Statens Serum Institut til brug for desinfektion i sundhedssektoren.

Godkendt til kemisk desinfektion er ethanolsprit 70-85% og visse klorholdige produkter (fx. Actichlor plus og Precept eller klorserviet fra Wet Wipe).

Klor er et bredspektret desinfektionsmiddel der anvendes ved visse smitsomme sygdomme.

Bemærk at der findes klorholdige produkter som er optaget på Arbejdstilsynets grænseværdiliste. Grænseværdien angiver, hvor meget klor der må være i luften, når arbejdet udføres. Klordampe påvirker åndedrætsorganerne og kan give vejrtrækningsproblemer og i værste fald ætsningsskader.

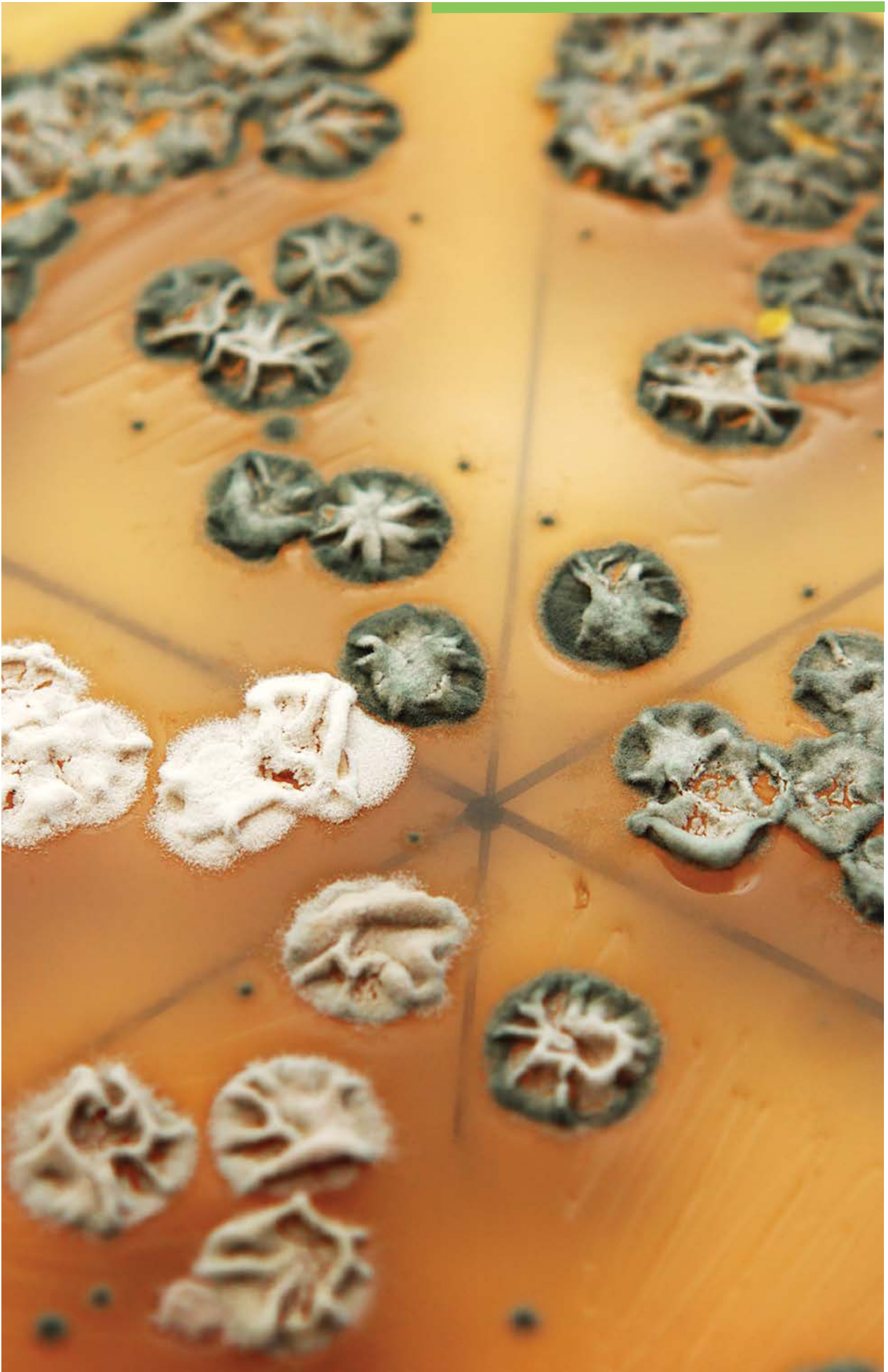
Vigtigt:

- ✓ Undgå kontakt med hud og øjne.
- ✓ Sørg for tilstrækkelig ventilation.
- ✓ Leverandørens doseringsanvisninger skal overholdes for at undgå unødige gener.
- ✓ Undgå aerosoldannelse.
- ✓ Egnede handsker anvendes ved opblanding og ved enhver kontakt med opløsningen.
- ✓ Handsker skiftes straks ved beskadigelse og kasseres efter brug.
- ✓ Anvend de værnemidler der er angivet i sikkerhedsdatabladet og arbejdspladsbrugsanvisningen
- ✓ Kend forholdsreglerne ved uheld

Desinfektionsmidlets brugsanvisning skal følges nøje.

Bland aldrig klor og syreholdige rengøringsmidler. Der kan dannes giftige klordampe

SKIMMELSVAMPE

Rengøring i lokaler hvor der findes skimmelsvamp

Skimmel eller mugdannelse i lokaler kan udgøre en sundhedsrisiko. Skimmel er en type svamp som kan leve både indendørs og udendørs. Almindelige bygningsmaterialer som tapet, gipsplader, malede vægge og gulvbelægning kan udgøre et godt miljø for skimmel til at gro i. Det gror særlig let i fugtige materialer, fx. efter oversvømmelser, vandlækage eller høj luftfugtighed, hvor skimmel har gode vækstbetingelser.

Sporer fra skimmelsvampen (sort mug) kan blive spæret inde i hulrum i væggen og være inaktive i mange år. Sort mug formerer sig ved at danne sporer som kan være bærere af skadelige stoffer kaldet mykotoxiner. Sporerne frigives i luften, hvor de svæver omkring og kan lande på vægge, gulve og møbler.

Mykotoxiner, som kommer i kontakt med huden, kan forårsage hudirritation. Hvis de indåndes, kan de komme ned i lungerne og trænge ind i de små lunge-sække, alveolerne. Allergi og høfeberlignende symptomer kan opstå, såsom stoppet næse, kløende øjne og hivende vejtrækning.

HVILKE HELBREDSPROBLEMER KAN SKIMMELSVAMP GIVE?

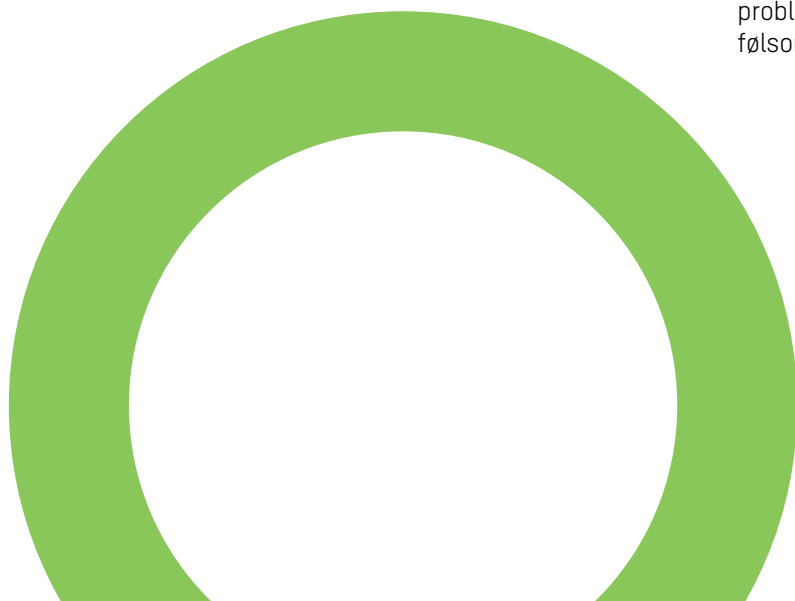
Det er ikke sikkert, at du bliver syg eller overhovedet reagerer på skimmelsvampe, selvom de findes på arbejdspladsen. Der er nemlig stor forskel på, hvor følsomme mennesker er over for de stoffer, som skimmelsvampe udskiller. Nogle få mennesker kan blive meget syge, mens de fleste slet ikke reagerer. Reaktionen på skimmelsvamp sker ofte, når man har været udsat for skimmelsvamp i længere tid.

Mennesker, som reagerer på skimmelsvampe, får typisk et eller flere af følgende symptomer:

Tilstoppet næse og sviende øjne er blandt de symptomer, du kan få, hvis din krop reagerer på skimmelsvamp. Herudover kan symptomerne være:

- ✓ Hovedpine
- ✓ Træthed
- ✓ Koncentrationsbesvær
- ✓ Hukommelsessvigt
- ✓ Svimmelhed
- ✓ Hæshed rødme og brændende hud

Der findes ingen grænseværdi for, hvor meget skimmelsvamp mennesker kan tåle, før de får helbredsproblemer. Undersøgelser viser, at allergikere er mest følsomme over for skimmelsvamp

RENGØRING VED SKIMMELSVAMP

Det væsentligste ved en skimmelsvampesanering er fuldstændigt at fjerne biomassen fra indeklimaet, ikke kun at slå den ihjel. Efter afrensning skal døde skimmelsvampe og deres sporer fjernes (= grundig støvsugning med HEPA filter).

AFGRÆNSNING

Det forurenede område isoleres med en afspærring / afdækning fra gulv og med en afgrænsning som loft, evt. helt til loftet i lokalet.

For at undgå spredning af svampesporer opsættes sluse eller plastskillevæg (evt. med brug af teleskopstænger), hvis ikke der er naturlige sluser fx. indgangsparti eller lign. på stedet.

Hvis området ikke er afdækket, kan svampesporer spredes i hele bygningen.

Fjernelse og afrensning for skimmelsvampevækst kan også ske med kemisk rensning og desinfektion.

Kemisk afrensning anvendes ofte som et supplement til de øvrige fysiske og mekaniske afrensningsmetoder.

Desinfektion er en proces, hvor sygdomsfremkaldende mikroorganismer, herunder bakterier og skimmelsvampe uskadeliggøres.

SKIMMELSANERING OG VÆRNEMIDLER

Det er sundhedsskadeligt at være i kontakt med skimmel, og spredning af sporer skal undgås.

Derfor skal der ved disse arbejdsopgaver anvendes:

- ✓ Beskyttelsesdragt – støvdragt
- ✓ Skoovertræk
- ✓ Egnede handsker
- ✓ Åndedrætsværn A2/P3 filtre, turbodrevet med helmaske

Disse værnemidler påtages inden det inficerede område betrædes og skal være på så længe der er infektionsfare under arbejdets udførelse.

Værnemidler af engangsmateriale kasseres efter brug og skal som minimum skiftes efter hver dag.

Undgå, at det er værnemidlerne, der er årsag til spredning i bygningen – brug slusen fornuftigt og hold urent og rent udstyr adskilt.

KLOAK OG EKSKREMENTER

Ved rengøring efter skybrud eller kraftig regn, hvor kloaksystemerne ikke har kunnet bortlede vandet og der dermed er indtrængt kloakvand i ejendomme som skal rengøres og efterfølgende desinficeres er der al mulig grund til at udvise særlig opmærksomhed.

Der er risiko for leverbetændelse af betegnelsen Hepatitis A, som smitter gennem vandet og som kan medføre gulsot og flere ugers alvorlig sygdom. Herudover er der risiko for stivkrampe, hvis man har sår på kroppen.

Det vil være en god ide at vaccinere sine medarbejdere mod Hepatitis A, stivkrampe og polio (børnelammelse), hvis de ansattes beskæftigelse primært består i håndtering, behandling eller analyse af spildevand (kloakvand), kloakslam og lignende.

Den farligste sygdom fra en bakterie, som kommer fra rotteurin, kaldes Leptospirose, eller Weills syge og den er dødelig. Smitten kan optages gennem huden via sår eller rifter, opblødt hud, eller via forurenede drikkevand gennem mundens slimhinder. Symptomerne er influenzalignende og er de samme som ved en salmonellaforgiftning, dvs. svimmelhed, høj feber og væggtab.

Læge skal straks kontaktes – helst indenfor det første døgn.

Sygdommen kan forebygges ved brug af særligt arbejdstøj, handsker og værnemidler samt god renlighed og hygiejne.

Der kan ikke vaccineres mod Weills syge, men alle der har beskæftigelse med håndtering og behandling af spildevand skal effektivt vaccineres mod andre sygdomme som kan overføres ved kontakt med spildevandet.

Som hovedregel bør man tage følgende forholdsregler i forbindelse med arbejde med spildevand:

- ✓ Brug værnemidler i form af gummistøvler, vaders, langskafte gummihandsker eller engangsdragt afhængig af situationen
- ✓ Undgå at få rester af slam i øjne og mund – brug sikkerhedsbriller og maske
- ✓ Skift tøj og fodtøj efter arbejdet og sørg for at forurening ikke kan overføres til det private tøj
- ✓ Brug desinficerende håndrens, creme eller renseservietter. I visse situationer kan det tillige være nødvendigt at tage et bad
- ✓ Læg det anvendte arbejdstøj og fodtøj i en lukket plastiksæk og sørg for at desinficere det som ikke kan vaskes. Tøj skal vaskes ved så høj en temperatur som muligt
- ✓ Engangsdragter og engangsstøvler bortskaffes som almindeligt affald.

Husk at desinficere de anvendte støvsugere eller pumper.

HUSK håndhygiejne før frokost samt før og efter toiletbesøg.

DUEEKSKREMENTER

Dueekskremerter kan være farlige for mennesker og forvolde skade på bygninger. Selv tørrede dueekskremerter som har ligget i en længere periode kan stadig være påvirket af levedygtige sygdomsfremkaldende bakterier der kan føre til alvorlige infektioner i tarmen og i lungerne.

Ved rengøring af dueekskremerter er det ofte nødvendigt også at foretage en skadedyrsbekæmpelse, da duer selv og deres ynglepladser er befængt med parasitter som flåter og mider.

I sjældnere tilfælde kan der også risikeres smitte med papegøjesyge (ornitose) fra dueekskremerter. Sygdommen giver feber og evt. lungebetændelse, og den smitter typisk ved at der indåndes støv fra indtørrede dueekskremerter. Papegøjesyge kan behandles med antibiotika.

Sikker fjernelse af dueekskremerter

Anvend altid handsker, det er den sikreste måde at undgå kontakt med bakterier på, så de ikke havner på din hud eller ender i små sår og rifter på hænderne.

Allerede ved fjernelse af mindre mængder tørrede dueekskremerter, kan det anbefales at anvende støvmaske og anvend altid støvmaske ved fjernelse af store mængder dueekskremerter, da smitte kan overføres til mennesker gennem støvet.

Når der er fjernet dueekskremerter fra lofter og andre steder som på bygninger, på altaner eller terrasser er det vigtigt at desinficere de forurenede områder, så smittefaren elimineres fuldstændigt.

Bortskaffelse af dueekskremerter bør foregå som farligt affald i henhold til lovbestemmelserne.

MENNESKE EKSREMENTER

Rengøring på bl.a. offentlige toiletter, motorvejstoiletter, på festivaler mv. kan i nogen tilfælde være oversmurt af menneskeekskremerter. I modsætning til urin indeholder afføringen myriader af bakterier, vira eller parasitter som kan være sygdomsfremkaldende.

Anvend altid handsker. Det er den sikreste måde at undgå kontakt med bakterier på, så de ikke havner på din hud eller ender i små sår og rifter på hænderne.

Hvis der er risiko for at ekskremerter kan komme på tøjet, eller tørret ekskremerter hvirvle op kan overtræksdragt og støvmaske anbefales.

SOCIAL RYDNING / SKADESERVICE

Social rydning som begreb rummer mange emner, lige fra rydning af lejligheder/huse som har været beboet af mennesker med ændret adfærd som giver sig udslag i, at vedkommende ikke har kunnet renholde sig selv og sine omgivelser på en tilstrækkelig måde, til dødfundne efter kortere og længere tid. Dette arbejde kan således være både fysisk og psykisk belastende.

Under sådanne rydninger kan rengøringspersonalet blive udsat for smittefare gennem eksempelvis fækalier, brugte kanyler, mider, dyreekskremer m.m.

Arbejde under disse forhold kræver, at arbejdet er tilrettelagt på en sådan måde, at de ansatte altid er informeret om de faktiske forhold, hvorunder arbejdet skal udføres, så det bliver muligt at udføre arbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Sørg også for at give en klar og tydelig instruktion i det konkrete arbejde, og oplysning om de risikofaktorer der er forbundet hermed inden arbejdets iværksættelse. På den måde sikrer I, at de negative fysiske og psykiske påvirkninger minimeres.

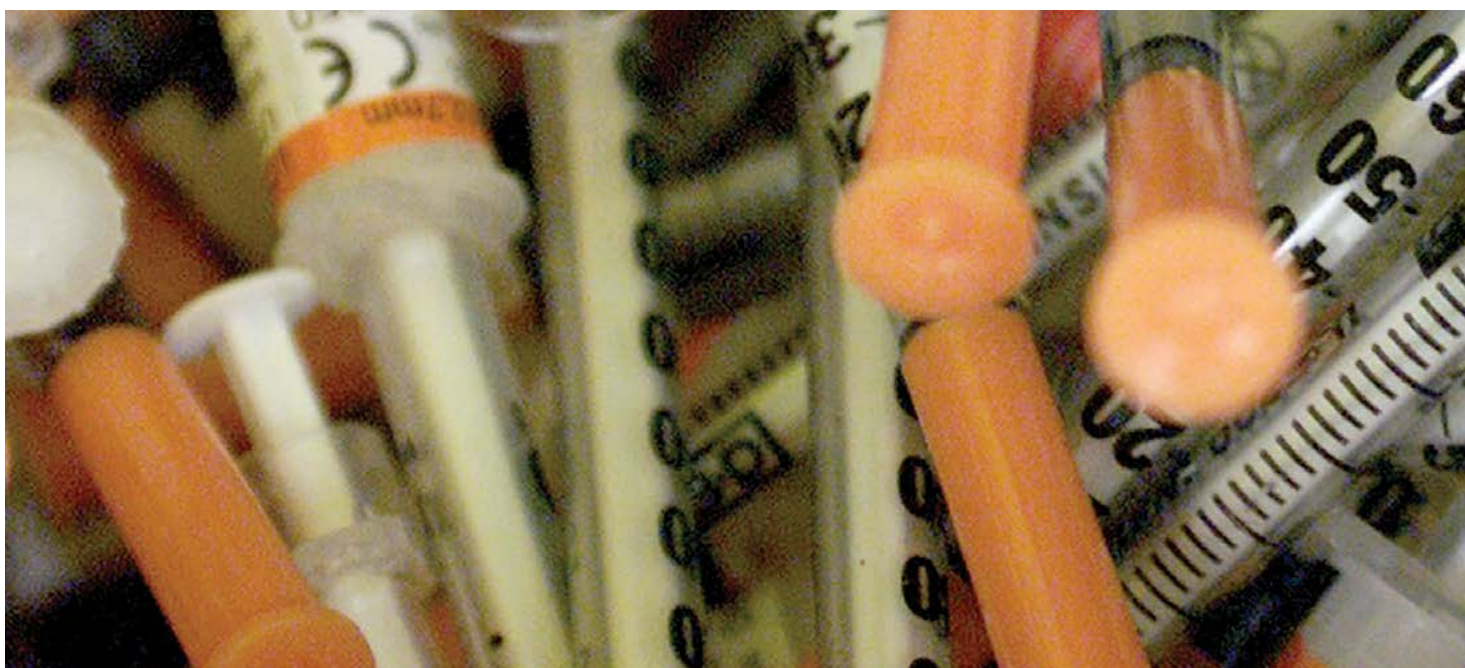
Der bør tages et særligt hensyn til nyansatte!

Husk også at mennesker ikke reagerer ens på den samme påvirkning.

Risikofaktorerne ved social rydning er mange, og det helt centrale element inden arbejdet påbegyndes er at der:

- ✔ Gives tilstrækkelig instruktion til de ansatte om den opgave der skal udføres og de risici der er forbundet hermed, eksempelvis smittefare, forholdsregler og anvendelse af korrekte værnemidler samt korrekt bortskaffelse af affald.

En egentlig risikovurdering/arbejdstilrettelæggelse inden arbejdets udførelse vil i mange tilfælde kunne minimere risikoen for ulykker eller utilsigtede hændelser, som ved sociale rydninger kan få fatal betydning.

Da der ofte i forbindelse med sociale rydninger kan være tale om yderst psykisk belastende forhold, hvorunder arbejdet udføres, anbefales det at gennemføre en psykisk APV med jævne mellemrum for det/de aktuelle skadeteam, ligesom det i mange tilfælde kan anbefales at gennemføre en defusing/debriefing.

Vedrørende psykisk APV findes der flere metoder til at afdække arbejdsmiljøet. Der kan hentes inspiration på Arbejdstilsynets hjemmeside til valg af egnet metode.

Ligeledes kan det anbefales at gennemføre en defusing/debriefing umiddelbart efter en social rydning, hvis denne har været opfattet belastende eller særligt belastende. Defusing og debriefing er samtaler som finder sted efter en voldsom episode med det formål at forebygge skadevirkninger. Defusing og debriefing har til formål at samle op på en voldsom oplevelse og forebygge, at personalet udvikler psykiske mén. Det er vigtigt at forstå, at der både kan være brug for psykisk førstehjælp lige efter en ubehagelig oplevelse med også være behov for yderligere psykologisk hjælp på længere sigt.

PCB-RENGØRING

Håndtering af PCB-holdige byggematerialer bliver betragtet som særligt farligt arbejde og derfor stilles der også særlige krav til arbejdsmiljøforholdene for de medarbejdere der skal gøre rent. Dette gælder fx. ved rengøring efter et renoveringsarbejde, eller ved rengøring, hvor der pga. afdampning fra byggematerialer er en høj koncentration af PCB. Afsnittet omhandler ikke PCB sanering i forbindelse med byggeanlægs arbejde.

PCB – "light" rengøring (ekstra rengøring i lokaler hvor der har foregået mindre renoveringer og hvor der er fjernet PCB materiale) forekommer på fx. skoler hvor der skal støvsuges og aftørres lidt mere end i andre rum. Det er altid arbejdsgiveren der skal vurdere opgaven, og sikre at medarbejderne ikke udsættes for sundhedsskadelige påvirkninger samt anvender de korrekte værnemidler.

Arbejdsgiveren skal indhente oplysning fra kunden om forekomst af PCB samt andre relevante oplysninger som har betydning for sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen.

Arbejdsgiveren skal udarbejde en særlig arbejdsplan for rengøringen og en APV, inden arbejdet sættes i gang. Arbejdsplanen skal sikre;

- ✓ At medarbejderen ikke udsættes for sundhedsskadelige påvirkninger
- ✓ At medarbejderen får en grundig instruktion i, hvordan arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt
- ✓ Benytter korrekte arbejdsmetoder
- ✓ Benytter sikkerhedsudstyr herunder
  - ➖ Handske – engangs og af egnet materiale
  - ➖ Beskyttelsesdragt – engangs
  - ➖ Åndedrætsværn P3 filter
  - ➖ Sikkerhedsbriller
- ✓ At velfærdsforholdene er i orden, så omklædning kan finde sted under de foreskrevne forhold, samt at hygiejnereglerne overholdes
- ✓ At der anvendes følgende materiale;
  - ➖ Engangsmopper/moppegarn
  - ➖ Støvsuger med filter (støvsugeklasse H)
- ✓ Håndtering og bortskaffelse af affald på sikker vis

HVAD ER PCB?

PCB er en forkortelse for en gruppe kemiske stoffer PolyChlorede Biphenyler.

I ren form er PCB et gulligt olielignende stof, der bl.a. har været anvendt som blødgører i diverse bygningsmaterialer. PCB måles i ppm (parts per million – enheder pr. million)

Fra 1950-1976 blev PCB anvendt som blødgører i såvel elastiske som plastiske fugemasser i alle typer af bygninger.

PCB anses for at være kræftfremkaldende.

PCB kan desuden skade evnen til forplantning.

ÅNDEDRÆTSVÆRN

Når der gøres rent i rum med PCB-forurenet støv, skal der anvendes P3-filter, som minimum skiftes dagligt.

Filtrerende åndedrætsværn må kun benyttes 3 timer om dagen. Hvis arbejdet strækker sig ud over 3 timer, skal der allerede fra arbejdets begyndelse benyttes enten filtrerende åndedrætsværn med turboenhed (blæser) eller luftforsynet åndedrætsværn.

HANDSKER

Da PCB bl.a. kan optages gennem huden, skal man undgå enhver form for hudkontakt.

Brug egnede handsker der sikrer mod gennemtrængning af PCB, fx butylgummi, nitril, neopren, viton. Spørg handskeleverandøren. Husk at være opmærksom på gennemtrængningstiden.

Ifølge leverandøroplysninger sikrer nitrilhandske (0,38 mm) mod gennemtrængning af PCB i 1 time

BESKYTTELSESDRAGT

Anvend engagsdragt under hele arbejdet som bortskaffes sikkert efter arbejdets udførelse. Tilsmudset arbejdstøj betyder risiko for utilsigtet hudkontakt og spredning af støv til andre.

SIKKERHEDSBRILLER

Hvor der er risiko for at få PCB-holdigt støv i øjnene, anvendes sikkerhedsbriller.

HYGIEJNE

Undgå hudkontakt. Det er vigtigt med en god personlig hygiejne, husk altid håndvask inden der spises eller drikkes. Hvis arbejdet er støvende, skal både hænder og ansigt vaskes.

VELFÆRD

Ved PCB rengøring indrettes to adskilte omklædningsrum i umiddelbar nærhed af arbejdsstedet. Et til personlige værnemidler og et til dagligt tøj. Det er vigtigt at der ikke kan ske forurening fra arbejdsbeklædning til privat tøj. Der skal desuden være adgang til håndvask og varmt og koldt rindende vand. I forbindelse med arbejdstidens ophør skal der være adgang til bruserum med bad.

BRUG AF MATERIALER TIL RENGØRING I PCB FORURENEDE LOKALER

Alle PCB – forurenede materialer skal bortskaffes efter de kommunale retningslinjer for PCB – holdige materialer. Det vil sige støvsugerposer/filtre, mopper, klude, handsker og overtræksdragt mv. Det skal derfor overvejes, hvilke materialer der med fordel kan anvendes på stedet fx. engangsmaterialer.

STØVSUGNING

Det skal sikres, at PCB støvet ikke forurener ved støvsugning, derfor skal der anvendes støvsugere med egnet filter der forhindrer spredning, fx. HEPA filter.

Støvsugerposer/filtre bortskaffes som PCB-holdigt affald.

Der opsættes en miljøboks med afmærkning af farligt affald, hvor alt PCB-forurenet affald placeres.

Ifølge miljøloven må kun engangsmaterialer anvendes, og det skal bortskaffes som affald inkl. brugt vand.

AFFALD

ARBEJDSSTILSYNETS KRÆFTBEKENDTGØRELSE §33

Affald der indeholder kræftfremkaldende stoffer skal indsamles, opbevares og bortskaffes i egnede lukkede beholdere eller hvor dette ikke er praktisk muligt på anden betryggende måde. Beholdere m.v. skal være mærket som angivet i bilag 3 til Arbejdstilsynets kræftbekendtgørelse.

Uanset om arbejdet er omfattet af reglerne om anmeldepligt, skal fjernelse af PCB-holdigt affald altid følge kommunens retningslinjer for bortskaffelse.

Ved henvendelse til kommunens miljøafdeling kan det oplyses, hvordan PCB-holdigt affald skal håndteres i den pågældende kommune. Det er kommunens opgave at anvise, hvordan affald skal håndteres, og reglerne herfor fremgår af kommunernes affaldsregulativ.

Affald forurenet med PCB mærkes med EAK-kode 17 09 02

Kondensatorer fra lysstofarmaturer mærkes med EAK-kode 16 02 09

Se mere;

- ✓ BFA byg og anlæg; vejledning Håndtering og fjernelse af pcb-holdige bygningsmaterialer.
- ✓ Arbejdstilsynet temaside om pcb i arbejdsmiljøet

RENGØRING EFTER BRAND

Rengøring af bygningsoverflader som vægge, lofter gulve og løsøre efter brand kræver anvendelse af specialmidler og ofte også en mekanisk bearbejdning.

Når en brandskade skal udbedres, er det vigtigt, at den der skal udføre opgaven har tilstrækkelig viden om de rengøringsmidler der anvendes, deres egenskaber og hvordan de anvendes korrekt.

Da det ofte er nødvendigt at anvende stærke rengøringsmidler ved fjernelse af fx. sod skal disse rengøringsmidler anvendes på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde. Derfor skal den der er ansvarlig for opgavens udførelse have kendskab til de forskellige typer af rengøringsmidler og:

- ✔ Hvilke egenskaber de har
- ✔ Hvad de indeholder
- ✔ Hvordan de anvendes sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt
- ✔ Hvordan de skal bruges uden at der sker yderligere skader på materialer og overflader

Ved skadeserviceopgaver kræves det ofte at der anvendes rengøringsmidler med Ph-værdier der befinder sig i yderpunkterne af Ph-skalaen, og derfor er midlerne meget aggressive overfor arbejdsmiljøet.

Det er derfor vigtigt at være opmærksom på:

- ✔ Brug af værnemidler; der skal altid anvendes egnede handsker og evt. åndedrætsværn
- ✔ At de aggressive midler kan ødelægge materialerne
- ✔ Gentag hellere processen i stedet for at gribe til noget der er endnu stærkere
- ✔ Overhold doseringsforskrifterne

ARBEJDE MED RENGØRING OG ASBEST

Der er særlige regler for arbejde med asbest eller arbejde der udføres i lokaler hvor der er risiko for udsættelse for asbeststøv, som fx. rengøring efter et renoveringsarbejde på en skole.

Det er vigtigt at slå fast, at ingen må udføre indendørs nedrivningsarbejde med asbest, uden at have lovpligtig asbestuddannelse som udbydes af AMU. Det er arbejdsgiveren der skal afholde alle udgifter i forbindelse med uddannelsen, med mindre andet er aftalt mellem de involverede parter.

Ved udendørs arbejde med asbest skal medarbejderne have en særlig instruktion af en asbestuddannet arbejdsgiver.

Arbejdstilsynets vejledning nævner ikke specifikt rengøring i lokaler, eller udendørs rengøringsarbejde hvor der forefindes asbest, men den nævner at reglerne gælder for alt arbejde med asbest, hvor der kan være risiko for udsættelse af støv fra asbest eller asbestholdige materialer og gælder dermed også for rengøringsopgaver der udføres på arealer, hvor udsættelse for påvirkning kan finde sted. Det er især indånding af asbestfibre der udgør en risiko ved rengøring.

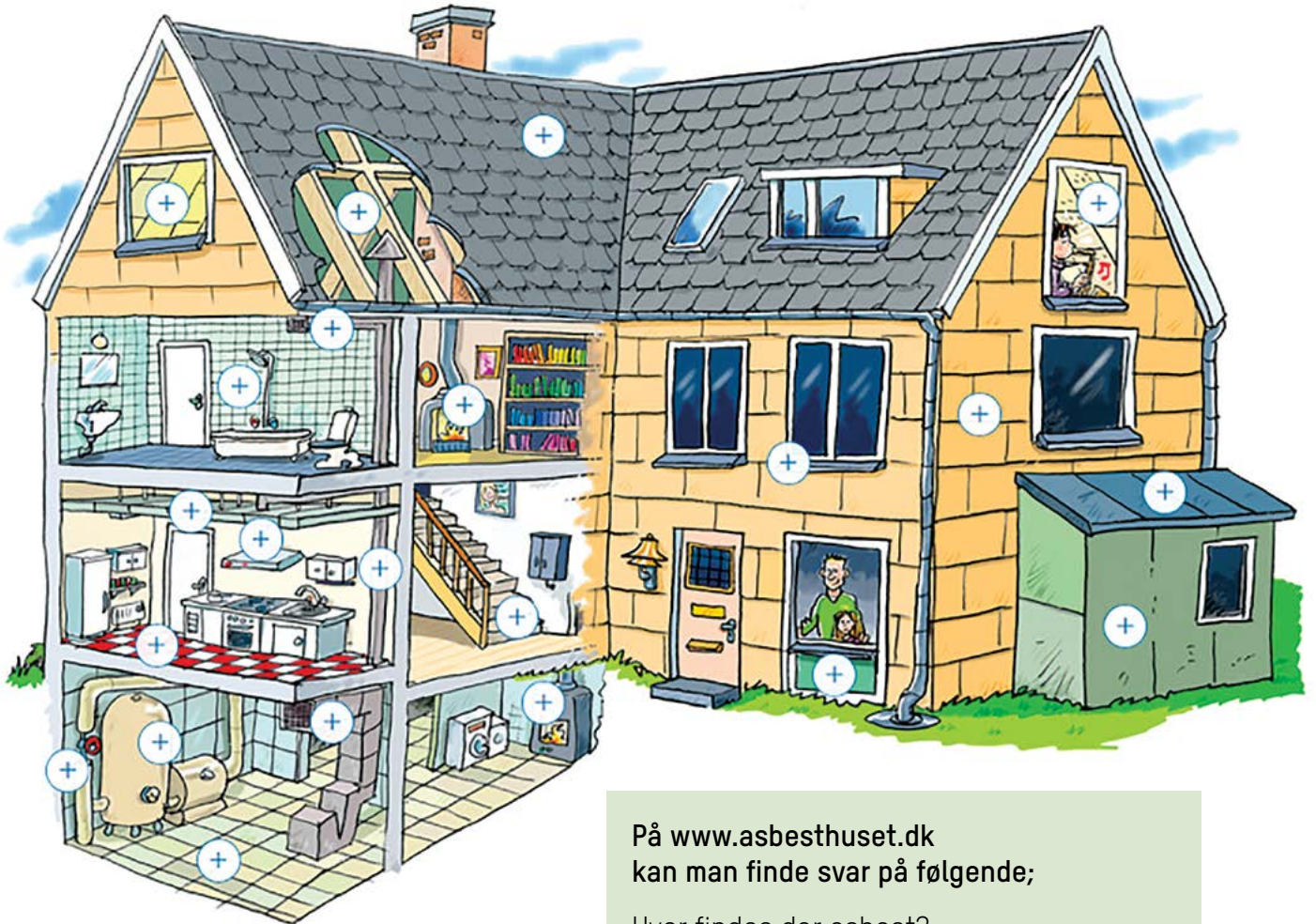
Indånding af asbestfibre kan give anledning til følgende sygdomme:

- ✓ Asbestose, som er en kronisk lungesygdom.
- ✓ Lungekræft, som typisk optræder 10-30 år efter udsættelse for asbest.
- ✓ Lungehindekræft, som typisk opstår 15-50 år efter udsættelse for asbest.
- ✓ Fortykkelse af lungehinden (pleura plages). Sådanne fortykkelser kan også opstå af anden årsag og giver oftest ingen symptomer.

I sjældnere tilfælde kan der opstå kræftsygdomme i mave og tarm, hvis man har været udsat for asbest.

Asbest og tobaksrygning forstærker hinandens virkninger kraftigt og øger risikoen for lungekræft.

Det vil normalt være sådan, at hvis der er forekomst af asbest i forbindelse med eksempelvis et restaureringsarbejde vil arbejdsgiveren for det firma der forestår opgaven, videregive information til det rengøringsfirma der skal forestå en eventuel rengøring, så det bliver muligt for rengøringsfirmaet at tage de nødvendige forholdsregler ved arbejdets tilrettelæggelse og udførelse.

På www.asbesthuset.dk
kan man finde svar på følgende;

Hvor findes der asbest?

Hvordan ser asbest ud?

Hvornår skal man være opmærksom på
at der måske kan være asbest?

Hvilke sikkerhedsforanstaltninger skal
man tage, når man støder på asbest?

Er der den mindste mistanke om, at der er
asbest i et materiale eller i en bygning,
skal asbestreglerne følges.

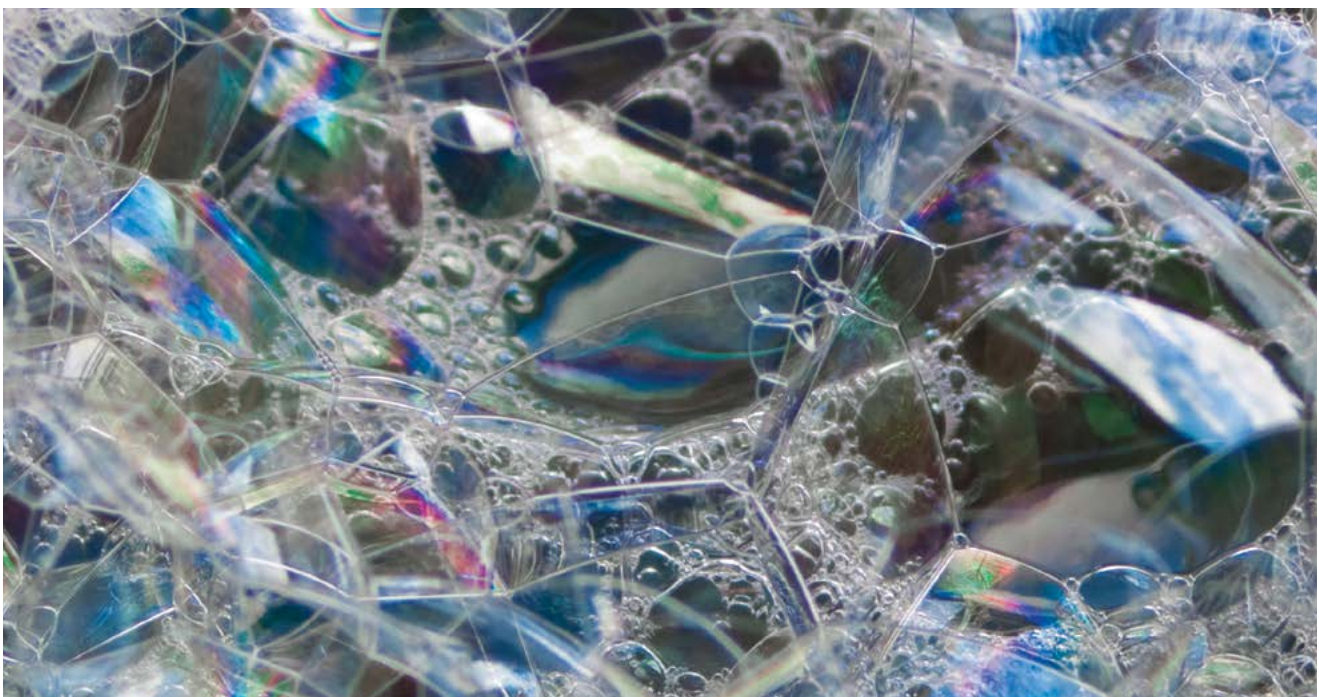
ARBEJDSPLADSVURDERING OG KEMISKE APV

For hvert arbejdsområde hvor der er risiko for at blive udsat for støv fra asbest eller asbestholdigt materiale, skal den almindelige arbejdspladsvurdering (APV) udbygges med en kemisk APV. Den skal tage udgangspunkt i reglerne i bekendtgørelsen om foranstaltninger til forebyggelse af kræft- og sygdomsrisikoen ved arbejde med stoffer og materialer. Dette gælder for nedrivning, reparation og indkapsling af asbest og asbestholdige materialer, og hvor der i øvrigt er risiko for udsættelse for asbest. Den kemiske APV skal tage stilling til, hvordan og i hvilket omfang de ansatte kan blive udsat for asbeststøv, og den skal beskrive de foranstaltninger der skal foretages for at overholde de særlige asbestregler.

Den kemiske APV er grundlaget for arbejdsgiverens og arbejdsmiljøorganisationens planlægning af, hvordan arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

I vurderingen skal indgå følgende:

- ✓ Asbestens og andre farlige stoffer og materialers farlige egenskaber
- ✓ Eksponeringsgrad, -type og -varighed
- ✓ Alle eksponeringsveje, fx optagelse i eller gennem huden
- ✓ Omstændighederne ved arbejdet med de farlige stoffer og materialer og mængden, der forefindes
- ✓ Virkningen af forebyggende foranstaltninger
- ✓ Eventuelle erfaringer fra arbejdsmedicinske undersøgelser
- ✓ Relevante grænseværdier.

ARBEJDSPLAN VED RENGØRING-SARBEJDE MED ASBESTHOLDIGE MATERIALER

Der skal udarbejdes en arbejdsplan om brug af nødvendige støvsvage arbejdsmetoder, ventilation, personlige værnemidler og bortskaffelse af affald. På denne måde kan der sikres en god arbejdsgang ved oprydning i forbindelse med brand eller ved arbejde med at fjerne asbestholdige materialer fra bygninger, apparater og installationer. Arbejdsplanen skal fortælle, hvordan asbest og asbestholdigt materiale skal behandles. Hvis en bygning nedrives, skal asbestholdigt materiale fjernes inden nedrivningen.

De ansatte skal ved enhver form for arbejde med risiko for udsættelse for støv fra asbest eller asbestholdige materialer have en grundig information om de sundhedsmæssige risici, der er forbundet med arbejdet og som øges ved rygning. De ansatte skal instrueres i nødvendigheden af at undlade at ryge.

Før arbejdet skal de ansatte instrueres omhyggeligt i, hvordan arbejdet kan udføres på en farefri måde, herunder informeres om hvilke tekniske hjælpemidler og personlige værnemidler der skal bruges og om reglerne for bortskaffelse af asbestaffald.

Et oplærings- og instruktionsforløb skal indeholde oplysninger om:

1. Asbests egenskaber og virkninger for sundheden, herunder at rygning forstærker sundhedsfaren fra asbest
2. Materialer, der kan formodes at indeholde asbest
3. Aktiviteter, der kan medføre udsættelse for asbest og betydningen af forebyggende foranstaltninger for at formindske udsættelsen
4. Sikre arbejdsmetoder og personlige værnemidler
5. Formålet med og det rette valg af åndedrætsværn samt hermed forbundne begrænsninger og rigtig anvendelse
6. Nødforanstaltninger
7. Rengøringsprocedurer
8. Bortskaffelse af affald
9. Helbreds kontrol
10. Krav til virksomheden

Man skal benytte arbejdsmetoder og værktøj der giver mindst mulig støvudvikling. Derfor skal plader, ventilationskanaler, rørsystemer mv. nedtages så vidt muligt i hel tilstand. Våd sandblæsning er forbudt.

SKILTNING

Arbejdsstedet skal afgrænses og skiltes forsvarligt undtagen ved vedligeholdelse af mindre omfang. Skilte skal udformes som gul trekant med udråbstegn og underskilt med teksten: "PAS PÅ. ASBESTARBEJDE. Ingen adgang for uvedkommende."

PERSONLIGE VÆRNEMIDLER

Alle skal bruge personlige værnemidler i form af støvafvisende arbejdstøj og hovedbeklædning og åndedrætsværn, hvor der er risiko for udsættelse for asbeststøv.

Personlige værnemidler skal skiftes hyppigt og må ikke bæres under spisepauser. De må ikke bæres uden for det sted, hvor arbejdet med asbest eller asbestholdigt materiale foregår. Før personlige værnemidler tages af, skal de rengøres for støv. Støvafvisende arbejdstøj kan fx rengøres ved støvsugning i luftslusen. Der bør bruges filtermaske minimum klasse P2, når tøjet tages af.

Efter brugen skal personlige værnemidler kontrolleres, rengøres og anbringes på et nærmere angivet sted. Rengøringen skal foregå særskilt med udstyr egnet til formålet.

Kasserede værnemidler skal samles i støvtæt emballage og bortskaffes som asbestholdigt affald.

Når brugen af personlige værnemidler medfører fysiske eller psykiske belastninger, skal arbejdstiden ned-sættes. Særligt belastende arbejde er fx kravlende eller krybende arbejde i ingeniørgange o.l. og arbejde ved høje temperaturer.

ÅNDEDRÆTSVÆRN

Ved arbejde med asbest skal ansatte have udleveret et egnet filtrerende åndedrætsværn (støvmaske), uanset om luftforureningen er søgt fjernet.

Åndedrætsværn skal benyttes, hvor der er risiko for udsættelse for asbeststøv. Fx skal der altid benyttes egnet åndedrætsværn, hvis etablering af effektiv udsugning ikke er praktisk gennemførlig.

Åndedrætsværn skal som minimum være egnet filtermaske klasse P2. Åndedrætsværnet skal være luftforsynet ved arbejde, hvor der udvikles meget støv, eller når en person på en arbejdsdag skal arbejde mere end 3 timer i alt med åndedrætsværn. Arbejde med luftforsynet åndedrætsværn må for den enkelte person ikke overstige 6 timer pr. dag.

STØVAFVISENDE ARBEJ DSTØJ

Hvor der ifølge arbejdspladsvurderingen er risiko for udsættelse for asbeststøv, skal der benyttes personlige værnemidler i form af hovedbeklædning og støvafvisende arbejdstøj. Arbejdstøjet skal bestå af en dragt, der er tætsluttende ved hals og håndled, og den skal være fremstillet af materiale, der afviser støv. Det støvafvisende arbejdstøj skal skiftes hyppigt. Det støvafvisende arbejdstøj skal efter endt brug samles i støvtæt emballage, der er tydeligt mærket med, at indholdet kan afgive asbestholdigt støv, og arbejdstøjet vaskes adskilt fra andet tøj og på arbejdsgiverens regning. Hvis der bruges éngangstøj, skal det efter brug fjernes som asbestholdigt affald.

AFFALD

Asbeststøv og støvende asbestholdigt affald, filtre o.l. skal i befugtet tilstand opbevares og bortskaffes i lukket, tæt emballage, der mærkes med oplysning om, at den indeholder asbest.

Reglerne findes i At vejledning c.2.2-1, oktober 2016.

LÆS MERE

At-arbejdsmiljøvejviser om rengøring nr. 27.

At-vejledning om Grænseværdier for stoffer og materialer, nr. C.0.1.

At-vejledning om Arbejdspladsbrugsanvisning for stoffer og materialer, C.0.11.

At-vejledning om arbejde med stoffer og materialer, C.1.3.

At-vejledning om rengøring og vedligeholdelse, A.1.4.

WWW.BAU-SERVICE.DK

På hjemmesiden finder du følgende relevant materiale – materialet kan gratis downloades eller rekvireres hos din organisation

- ✔ Vejledning om Rengøringsmidler
- ✔ Vejledning om rengøring og ergonomi,
- ✔ Ti gode råd om arbejdet med kemikalier
- ✔ Ren besked – Værktøj til instruktion og oplæring, 2007.
- ✔ Ti gode råd om arbejdsmiljø ved rengøring i billeder, (findes også i netversion på thai og tyrkisk, 2010).

Nyttige adresser

www.bauservice.dk

BFA | Transport
Service – Turisme
Jord til Bord
Branchefællesskab for Arbejdsmiljø

Arbejdsgiversekretariatet

Branchearbejdsmiljøudvalget Service – Turisme

H.C. Andersens Boulevard 18

1787 København V

Tlf. 33 77 33 77

Arbejdstagersekretariatet

Branchearbejdsmiljøudvalget Service – Turisme

Kampmannsgade 4

1790 København V

Tlf. 88 92 01 43

Branchefællesskabet

Transport, Service – Turisme, Jord til Bord

H.C. Andersens Boulevard 18

1787 København V

Tlf. 33 77 33 77

Arbejdstilsynet

Postboks 1228

0900 København C

Tlf. 70 12 12 88

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø

Lersø Parkallé 105

2100 København Ø

Tlf. 39 16 52 30